

คณะละครชาตรี สุดประเสริฐ
ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

คณะละครชาตรี สุดประเสริฐ ปัจจุบันมีนางเพลินใจ แก้วสมนึก เป็นหัวหน้าคณะ ตำบลบางปลาเป็นชุมชนที่มีนาฏศิลป์พื้นบ้าน มีคณะละครชาตรีและเครื่องดนตรีปี่พาทย์มากกว่า 10 คณะ สมัยก่อนคณะละครต่าง ๆ จะใช้เวลากลางคืนฝึกซ้อมดนตรีไทยและละครชาตรี ดังที่คุณยายท่านหนึ่งกล่าวว่า “สมัยก่อนกลางคืนเขาซ้อมละครไต่ยีนกันทั่วทั้งเกาะ กลางวันทำนา ซ้อมกลางคืน” (คำนำฉันทร์ดี. 27 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

อาจารย์เอนก สงสุวรรณเล่าว่า “ละครเขาจะฝึกกันเย็น ๆ หัวค่ำ เพราะว่าแต่ละบ้านเขาจะมีโรงสำหรับเก็บข้าว โรงเก็บข้าวที่พูดมาคือไปแลกข้าวมาแล้วเอาข้าวมาใส่ในยุ้ง เขาเรียกว่าโรงเก็บข้าว พอข้าวขายไปแล้วโรงจะว่าง บ้านที่เป็นละครเขาก็จะมาฝึกละคร บางทีผมก็พายเรือไปดูเขา คนฝึกเขาถือไม้อยู่ห่าง ๆ เวลารำไม่ดีเขาก็ตี ผมยังล้อเพื่อนอยู่เลย วันนี้มีรับจ้างทำปลา ตอนกลางคืนเป็นเจ้าหญิง”(เอนก สงสุวรรณ. 26 มีนาคม 2556 : สัมภาษณ์) คนพื้นที่หลายคนบอกว่า สมัยก่อนเมื่อใครจะแก้บนที่ไหนก็จะมาหาละครรำแก้บน ละครชาตรีที่บางปลา ที่กล่าวมานี้จึงเป็นเครื่องบ่งบอกว่าชุมชนบางปลาเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองที่แท้จริงมาแต่ดั้งเดิม (พรรณศิริ แจ่มอรุณ และคณะ. 2557)

จากการบอกเล่าต่อกันมาคณะนักแสดง ละครชาตรีของจังหวัดสมุทรปราการ มีความเชื่อว่ารูปแบบการแสดงละครชาตรีของจังหวัดสมุทรปราการที่นิยมมาถึงปัจจุบัน สืบทอดมาจากสมัยรัชกาลที่ 6 ที่เรียกว่า “ละครชาตรีเข้าเครื่อง” หรือ “ละครชาตรีเครื่องใหญ่” กล่าวคือมีฉากที่ใช้เพื่อความสวยงาม ทั้งฉากพาหรือฉากทองพระโรง พรอมทั้งใช้เป็นสถานที่ในการแต่งกายของตัวละครได้ ดนตรีที่ใช้เป็นแบบผสมคือ ไซเครื่องดนตรีละครชาตรีผสมวงปี่พาทย์ การแสดงเริ่มด้วยรำชุดชาตรีแล้วลงโรงจับเรื่องด้วย “เพลงวา”

ละครชาตรีนิยมจ้างไปแสดงเพื่อแก้บน งานมงคลหรืองานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานแต่งงาน ไหว้ครู-บูชาครู ตั้งศาล พระภูมิ วางศิลาฤกษ์เปิดโรงงาน เป็นต้น ละครชาตรีดั้งเดิมนั้น มีความผูกพันกับวิถีชีวิตชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกร กล่าวคือ มีการจ้างเพื่อไปแก้บน หากการเลี้ยงปลา-เลี้ยงกุ้งได้ผล ประกอบการติดตั้งที่ได้บนบานไว้

จากการสัมภาษณ์ผู้สืบทอดละครชาตรีคณะประภาศรี สุดใจ และคณะสุดประเสริฐ ทราบว่าประวัติของการแสดงละคร ชาตรีในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการมีมามากกว่า 100 ปี มาแล้ว คณะละครชาตรีรวมตัวกันมากในพื้นที่ตำบลบางปลาหรือเรียกกันจนติดปากและคุ้นหูว่า “ดงละครชาตรีบ้านบางปลา” ตั้งอยู่ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ลักษณะการสืบทอดทางเชื้อสายที่เป็นละคร เป็นดนตรีปี่พาทย์หรือเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง บ้านใกล้เคียงที่มีใจรักการแสดง ละครชาตรีคณะหนึ่งจะมีหัวหน้าคณะหรือโตโผที่เป็นต้นบทตลอดจนเป็นเจ้าของเครื่องละคร อุปกรณ์การแสดง รับงานแสดง รวบรวมตัวละคร หากตัวละครไม่ครบ ต้องทำหน้าที่จัดหาจากคณะอื่นเพื่อให้ตัวละครครบโรง ราคาจ้างโดยประมาณ 8,000-10,000 บาท